

HINDUISMUS

- hlavní náboženské směry Indie:
 - hinduismus, buddhismus, džinismus
 - vyvinuly se z tzv. **védského náboženství** (brahmanismus), které přinesli Árjové
- původní obyvatelé: představitelé **harrapské civilizace**
 - Árjové se původně usídlili jen v povodí Indu (dnešní Pákistán) a pod Himalájemi v Indoganžské nížině
 - jejich přítomnost doložena do 3. tisíciletí př.n.l.: městská kultura s písmem (dodnes nerozluštěno, snad starší varianta tamilštiny)
 - možná ovlivnění mezopotamskou kulturou (kult plodnosti s mnoha mýty)
 - původní obyvatelé jižní části indického subkontinentu: Drávidové (přírodní náboženství, patrné na jihu dodnes v podobě uctívání hadů či krav)

Mohendžo-Daro

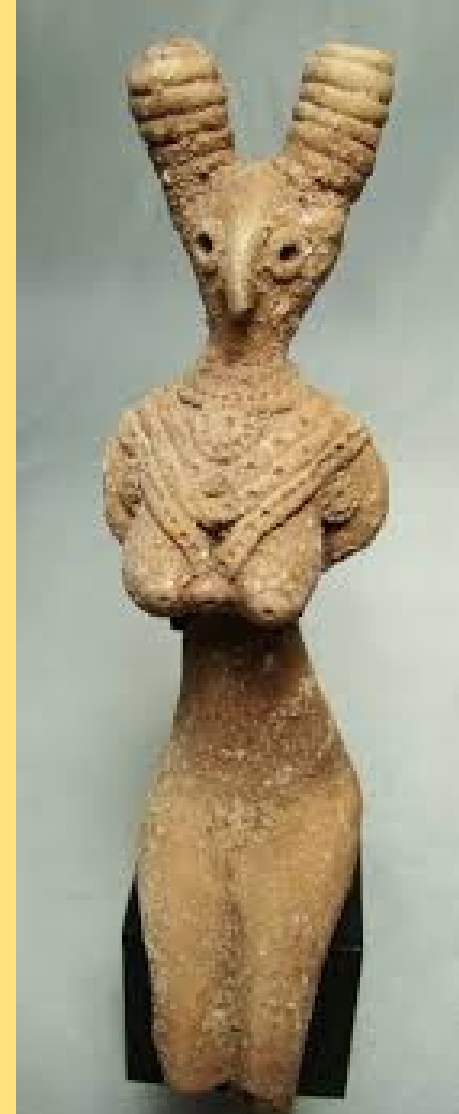
- původní kult: uctívání **matky-bohyně** (její jméno se nedochovalo) a **boha-ploditele** (postava s parohy sedící v klasické „jógové“ poloze)
- stromy, řeky, jezera, skály měly své vlastní **duchy**
 - mohli se změnit v jakékoli zvíře
- v jejich mýtech hrály také **vodní víly**
- tamilská literatura v sobě ukrývá mnoho původních mytologických prvků
 - tamilština je nejarchaističtější drávidský jazyk s minimem árijských (severských) prvků

harrapská kultura – ukázky písma

harrapská kultura – matka-bohyně

harrapská kultura – bůh-ploditel (proto-Šiva)

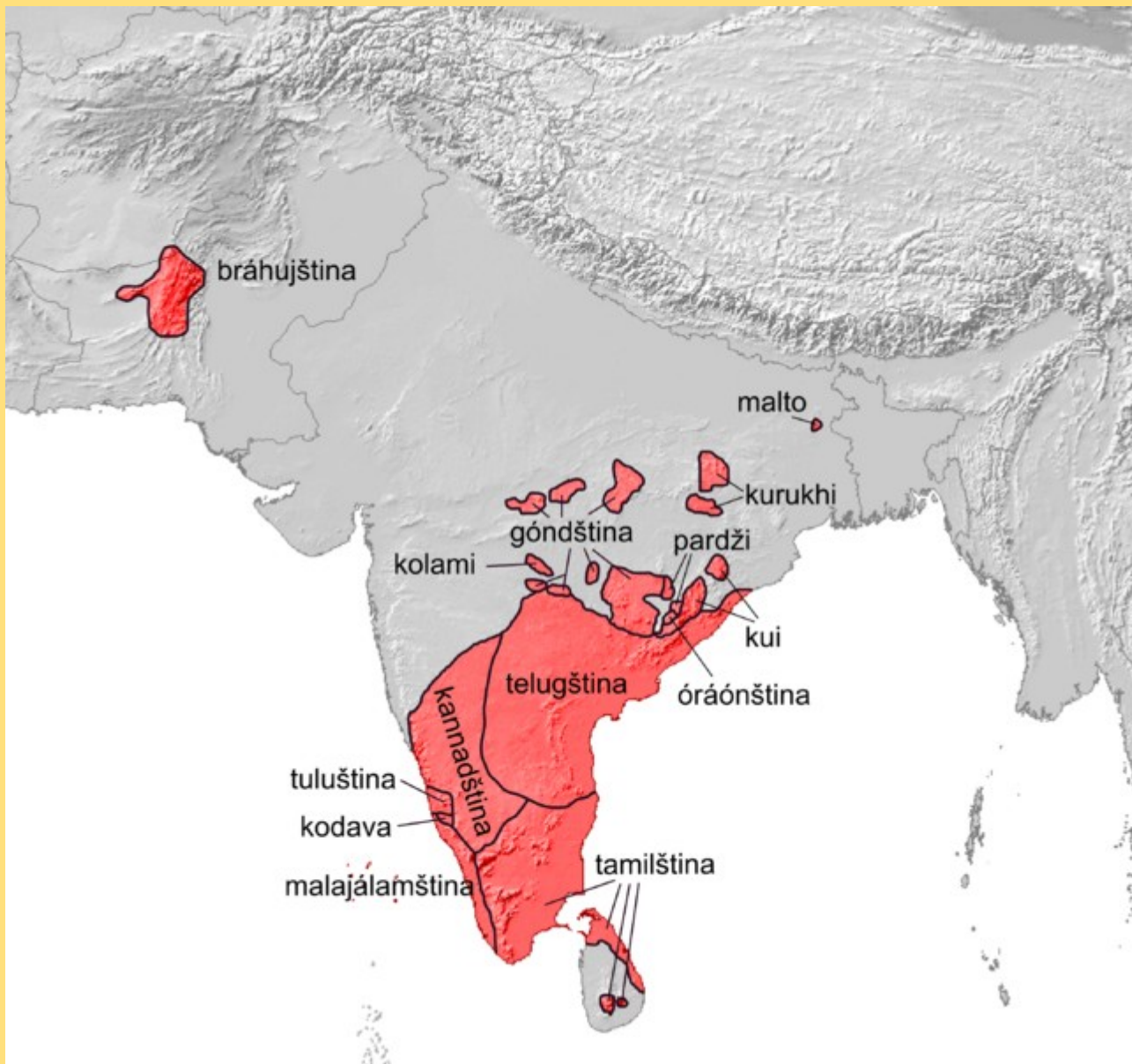

Šiva v jógové pozici

harrapská kultura:
kněz či vládce

drávidské jazyky

➤ **hinduismus**

- jedno z mála původních náboženství, které křesťanství ani islám nezničil
- staré náboženství Árijů, ovlivněné uctíváním přírodních sil původního obyvatelstva dnešní Indie
- u některých božstev atributy obojího

➤ **džinismus** (dříve džainismus)

- reakce na hinduismus a jeho kastovní systém
- založen v **8. stol. př.n.l.** a v **5. stol. př.n.l.** zreformován

➤ **buddhismus**

- začal se vyvíjet později, též jako reformátorské hnutí v mezích hinduismu – jde spíše o duchovní systém
- základ vytvořil **Gautama Buddha** v **5. stol. př.n.l.** (dnes 350–500 miliónů vyznavačů)

- v hinduismu je běžné **obětování božstvům**
 - buddhismus i džinismus to zavrhnou, stejně jako odmítají **védskou mytologii** (soudí, že nemá pro duchovní život člověka a jeho vysvobození z cyklu koloběhu takřka žádný význam)
- hinduistická společnost dělená na **kasty**
 - původně nazývané „varny“ (tedy „barvy“)
 - termín kasty: z portugalského (viz evropské stavy)
 - buddhismus i džinismus kastovní systém odmítají
- **kastovní systém** (dědičný):
 - nejvyšší vrstvou jsou **kněží zvaní brahmani**: znalost posvátných textů i obětí v chrámech, znalost sanskrtu, vegetariáni (bílá barva)
 - dále jsou to **kšatrijové**: tradiční třída válečníků a panovníků, šlechty, písařů, úředníků (červená barva)

- pod nimi jsou **vaišjové**: třída obchodníků, řemeslníků a zemědělců, dělí se na podkasty podle typu zastávaného řemesla (žlutá barva)
- nejniž jsou **šúdrové**: tradiční třída dělníků a služebníků, sloužících představitelům vyšších tříd (černá barva)
- úplně nejniž – mimo kastovní systém – stáli **párjové** (tj. nedotknutelní), bylo jich kolem **20%** obyvatel Indie
- **kastovní zásady**
 - podle mytologie dal kastovnímu systému vzniknout stvořitel **Brahma** (z částí svého těla: ústa, paže, stehna, chodidla – stvořil na počátku 4 lidi s různým postavením)
 - z kast/varen bylo možné vymanit se až po **smrti, sňatky** byly přípustné jen v rámci jednotlivých kast
 - systém kast od roku **1947** úředně neplatí (na venkově však často dodnes dodržován)

dnešní párjové

HINDUISMUS:

- odlišnosti od většiny ostatních světových náboženství:
 - jde spíše o **nábožensko-společenský systém** (kasty a jimi dané vztahy mezi vrstvami obyvatel, mravní řád)
 - nemá **zakladatele** a není možné přesněji stanovit dobu jeho **vzniku** (vyvinul se ze starověkého brahmánismu)
 - nemá pro sebe žádný **název** (termín hindusimus zavedli arabové při expanzi do Indie podle názvy řeky Indus – snaha odlišit místní od vyznavačů islámu)
 - v hinduismu neexistuje žádná **církev** (tedy formální instituce v čele s nejvyšším představitelem), ani oficiální soubor **svatých písem** (mnoho posvátných knih a textů)
 - přesvědčení o základní **nerovnosti lidí** coby důsledku karmického zákona
 - neexistence **konverze** k hinduismu (výjimky)

- není **expanzivním náboženstvím** (nevysílá misionáře), šířil se díky vystěhovalcům (Nepál, Bangladéš, Srí Lanka, JV Asie, Afrika, Karibik, komunity v Evropě a USA – výjimkou je jen ostrov Bali, kde hinduismus přejali)
- existence více **odnoží hinduismu** (sekt), liší se v některých nábožensko-filosofických pohledech na svět a koloběh (příznivci Višnu, Kršny, Šivy, Kálí atd.) a v odlišném pojetí **mýtů**
- **1001 n.l.:** **muslimové** pronikají na S Indie a potlačují původní náboženství (buddhismus zde zanikl, hinduismus však nikoli, přesunul se díky brahmanům do rodinných prostředí)
- viz např. **1959** a čínská invaze do Tibetu (snaha o vyhlazení buddhismu i zde, několik klášterů však přetrvalo)

Hinduistické chrámy (mandiry):

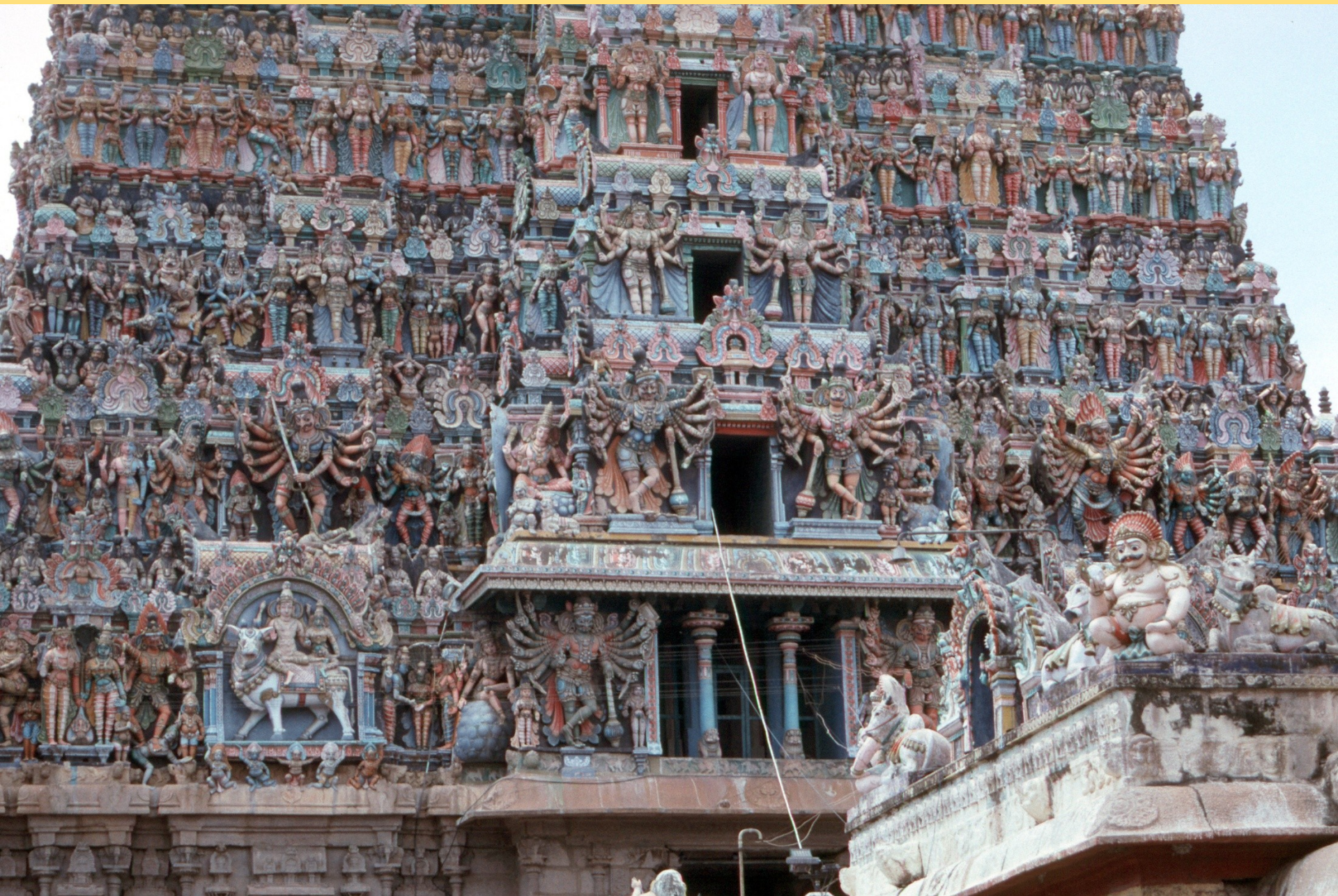
- ve **městech**: často skupina budov s kopulovými střechami, zdobené sochami, se vstupní branou apod. (má-li si božstvo zvolit daný chrám za své pozemské sídlo, musí jeho architektura upoutat jeho pozornost)
- na **venkově**: často jen přístřešek z palmových listů s oltářkem
- často v blízkosti **posvátných řek** – např. Ganga
- chrám Madurai nebo Mamallapuramu: svou strukturou připomínají trojrozměrný **obraz makrokosmu** (ústřední chrámová věž symbolizuje posvátnou horu Méru coby mytickou osu všehomíra)
- chrámy jsou (coby boží stánky) vystaveny neustálým **útokům** démonů, kteří vedou nepřetržitou válku proti bohům – musí být chráněny (např. ozbrojené sochy strážců u vstupů, ochrana božstev blízkých řek, sochy mileneckých párů v intimních polohách)

chrámový komplex v jednom z nejstarších měst světa Madurai (jih Indie)

chrám Mamallapuram

chrám Delhi

chrám Jaipur

Šiva před chrámem

chrám v Torontu

- Chrámová bohoslužba:
 - každý jedinec chodí do chrámu obětovat božstvům
 - u vstupu do chrámu se věřící zují
 - každodenní **bohoslužba** začíná před východem slunce: kněz vzbudí hlavního boha, jemuž je chrám zasvěcen (omývá ho, zdobí, sype květy...)
 - během bohoslužby lidé stojí nebo sedí v tureckém sedu, kněží vysvětlují v kázání části véd nebo upanišad, na konci dají přítomným na čelo červenou tečku
- většina domácností má i **domácí svatyně**
 - nebo aspoň oltářek se soškami či obrázky božstev, svícemi a vonnými substancemi, vonnými tyčinkami atd.

